

Régiók párbeszéde

*Tűnődés dr. Gönczöl Katalinnal bűnözésről,
jogról, politikáról*

Dr. Gönczöl Katalinnal, a Magyar Kriminológiai Társaság főtítkárával az ELTE Kriminológiai Tanszékén találkozunk. Beszélgetésünknek az ad aktualitást, hogy e sorok megjelenésekor, augusztus 22–27 között zajlik Budapesten a Nemzetközi Kriminológiai Társaság 11. nemzetközi kongresszusa. A helyi szervezőbizottság elnöke szintén ő, és a konferenciákra mindig a fő szervezők attitűdje nyomja rá a bélyegét: „Nagyon bízom benne, hogy a mostani a gyakorlat és az elmélet, illetve az országok és régiók közötti párbeszéd kongresszusa lesz. Négy évvel ezelőtt New Yorkkal és Tokióval versenyeztünk a rendezés jogáért. Budapest nyert, de ebben az is szerepet játszott, hogy izgalmas helyé váltunk, még ha ez az izgalom kissé misztifikált volt is. Kevés szakmai ismeret került át tőlünk Európába...”

— Mára már változott a helyzet — folytatja —, de még mindig sokan érdeklődnek irántunk. Először próbálunk olyan vilá kongresszust szervezni, ahol az elmélet emberei találkoznak a gyakorlat szakembereivel, majd ők együttesen a magyar gyakorlattal. Ez új elem lesz. A résztvevők jelentős része rendőr, börtönigazgató, ügyész, bíró avagy hivatásos pártfogó, szociális munkás, drogosokkal foglalkozó orvosszakértő stb. Tehát itt nem lesz klasszikus értelemben vett tudományos konferencia.

Büntetés-végrehajtási területen három kihelyezett szekció működik majd: angol, német és francia nyelvű.

Nagyon hálás vagyok az Országos Parancsnokságnak, hogy elképzelésünket felkarolta. Így kerülhet sor arra, hogy a Szegedi illetve a Budapesti Fegyház és Börtönben, valamint a Pálhalmi Börtön és Fogházban a résztvevők börtönlátogatás után meghallgatják a tudományos előadásokat, majd együttesen megvitatják a helyszínen tapasztaltakat. Remélem, egészséges vita lesz a felek között. Hasonló, látogatással egybekötött munkáülés lesz a Fóti Gyermekvárosban, a drogambulanciákon, a Fővárosi Ügyészségen, az Országos Ügyvédi Tanácsnál, az újságírók szövetségében, a hajléktalanok szervezeténél, a Rendőrtiszti Főisko-

lán, az ORFK-n és máshol. Száznegyvenhat szekcióból huszonkettő kihe-lyezettként fog működni. Továbbá pa-nelvitákon és plenáris üléseken cserél eszmét az igen nagyszámú résztvevő.

— *A kommunista rendszerek látványos és gyors összeomlásakor a nyugati demokráciák egyes képviselői megújító impulzusokat vártak tőlünk, mi pedig, úgy tűnik, egyértelműen a másolásra álltunk rá. Vajon most is így lesz?*

— Először is nem vagyok meggyő-ződve arról, hogy a Nyugat őszintén gondolta azt, amit ön mond. Vala-hányszor nyugati kolléga jött hozzánk, anélkül, hogy tudta volna, mire van szükségünk, adni akart és nem kapni. Most, hogy gyűjtik az ismereteket, ké-szülnek a kongresszusra, olvasnak Ma-gyarországról, mind több olyan levelet kapok, hogy ők is tanulni szeretnének

tőlünk, mert „van mit”. Külön öröm-teli járuléka ez a 11. nemzetközi kong-resszusnak! Ha én mondtam volna, hogy itt is Európa van, csak másfajta Európa, itt is vannak szakemberek, sőt voltak is, demagógiaként hatott volna. Most ők maguk kezdenek erre rájönni. Bízom benne, hogy mielőtt hazaérkez-nének, rájönnek arra is, hogy egymás-tól kell tanulnunk. Meg arra is, hogy nem vagyunk elefántcsontparti vidék, és ha nem is vagyunk mindenben egyenrangú felek, a megsegítést nem kell direkt módon értelmezni. Nekünk inkább „rásegítésre” van szükségünk, ami átlendítene a kezdeti nehézsége-ken az értékváltás időszakában.

— *Mielőtt még tovább mennénk, kérem, tisztázza a kriminalisztika és kriminológia közötti különbséget.*

— Köszönöm, hogy e kérdést fel-veti, a tömegkommunikációban

ugyanis, de még sokszor a társadalomtudományok művelői között is óriási zürzavar uralkodik a két fogalmat illetően. Kriminológia helyett kriminalisztikát mondani, szinte sértés. És fordítva! A kriminalisztika leegyszerűsítve: *rendőrtudomány*. A bünygyi nyomozó segédtudománya! Olyan technikai, embertani és tudományos ismeretek gyűjteménye, amelyek elvezetnek a tetthez és a tetteshez. Tehát nyomozástan, ha úgy tetszik. Rendszerébe beletartozik a nyomozás lélektana, a nyomozókutya nevelésének módszertana, a nyomrögzítés vagy olyan természettudományos eljárások alkalmazása, melyek például egy hajszálból következtetnek a tettes tulajdonságaira.

A kriminológia ezzel szemben a társadalomtudományok olyan ága, amely a bűnözés társadalmi tömegjelenségének a létezési feltételeivel és okaival foglalkozik. Alapkérdései: Miért jön létre a bűnözés? Miért akkora a mértéke, mint amekkora? Miért épp olyan a szerkezete, mint amilyen egy adott társadalom adott viszonyai között?

Ezekkel a kérdésekkel foglalkozom én is, de ez a kriminológiának csak az egyik területe.

Élesen elhatárolható ettől a kriminálpszichológia, ami olyan kérdésekre keres választ: Mi motiválta a tettest (egy adott személyt) az adott pillanatban (a bűnelkövetéskor)? Mi indította el a pályán a visszaeső vagy többszörös visszaeső bűnözőt? Mi ejtette foglyul oly mértékben, hogy nem lehet változtatni rajta? Miért hat ki a bűn

egész életére? Tehát hogyan válik valaki bűnelkövetővé és hogyan marad az? Mik a pszichés vonatkozásai a közvetlen környezet és a személyiség kapcsolatának?

Nálunk speciális kollégiumként léteztek ez a tantárgy. Egy pszichológus kolléganő tartja, a diákok százával veszik fel.* Én keveset foglalkozom vele. Jogi és szociológiai diplomám birtokában a bűnözés újratermelődési folyamataival és pönológiával, azaz büntetéstannal foglalkozom.

— *Hogyan lesz egy hölgy bűnözés-és büntetéstanász?*

— Ugyanúgy, mint ahogy bíró, tanító vagy cukrász. Engem az irodalom vezetett a kriminológiához, irodalmi érdeklődésem alakulásakor ugyanis föltűnt nekem, hogy az írókat milyen mélyen foglalkoztatja a bűn gondolata. Akármelyik nagy regényt vagy drámát olvastam el, az derült ki számomra, hogy mindegyik egy krimi, irodalmi szinten megírva. A Shakespeare-drámák nagy része, Dosztojevszkij történetei — a maga módján még Csehov is —, a magyar irodalomból Molnár Ferenc A Pál utcai fiúja, a Liliom, sőt még a Légy jó mindhalálig című Móricz-regény is mind-mind krimi. Amikor rájöttem, hogy belőlem sose lesz jó író — legalábbis nincsenek olyan képességeim, hogy a nagy írók közé kerüljek —, azt is felfedeztem, hogy a bűn kérdését, a vele való foglalkozást meg lehet közelíteni a társadalmi realitások felől is, a jog oldaláról. Kezdetben még nem tudtam, hogy létezik kriminológia. Másodéves joghallgató lettem, amikor

* A Rendőrtisztviselői Főiskolán is tanítják, tehát a börtönökbe kerülő nevelők jelentős része kriminálpszichológiában kiművelt elme.

Vigh József tanár úr a büntető eljárásjogi tanszék keretében szervezni kezdte a kriminológiai csoportot. Rádöbbsentem, hogy ez az, ami engem is foglalkoztat. Együtt felvételiztettem vele mint diák és meghívott, hogy szervezzünk egy kriminológiai diákkört. Ez 1965-ben volt, azóta itt vagyok.

— *Ha jól értem, a kriminálpszichológia és a kriminológia ugyanazal a jelenséggel foglalkozik, de külön utakon jár. Az a tény, hogy mindkettő a büntetőtudományokhoz tartozik, arra utal, hogy a jog kapcsolja ismét egybe őket?*

— Egy tisztességes kriminálpszichológus úgy nyúl a bűnözés kérdéséhez, hogy ugyan pszichológus marad, de jogi ismeretekkel is rendelkezik. A kriminálszociológia területén viszont elengedhetetlenek a jogi ismeretek. És egyre inkább azok! Ezzel el is jutottunk napjaink egyik igen fontos problémájához. Mai gondolkodásunkban a jog korlátokat szab azoknak a beavatkozásoknak, melyek például a pszichológus logikájából természetesen következnek. Jogállamban még egy elítélt személyiségszerkezetébe se avatkozhatunk be korlátlanul. Még akkor se, ha úgy gondoljuk, hogy a társadalom védelme ezt indokolja.

— *Nem ütközik ez az elv a büntetés-végrehajtás egyik feladatával, a neveléssel?*

— Nem, nincs köztük ellentmondás! Én is belekeveredtem a problémába, végigjártam az útvesztőt. A tudományos ismeretek, illetve a valóságos társadalmi tapasztalatok azt mutatják, hogy valakit átnevelni, megváltoztatni — vagy meggyógyítani

akár — nem lehet kényszerrel. Nem lehet figyelmen kívül hagyni a személy akaratát! A jó pszichológus vagy pedagógus mindig tudta, hogy az eredményes neveléshez kooperációra van szüksége. Tudta, hogy másfajta módszerek kellene, mint a „*boldoggá teszek, ha beledöglesz is*” féle eljárás. Azok az „ösi” normák, melyek a francia forradalom óta civilizációkat meghatározták — emberi jogi vagy állampolgári normáknak is nevezik —, ma már jogszabályba foglalva mondják ki, hogy együttműködés hiányában a kényszerítő intézkedések csak bizonyos meghatározott korlátok között alkalmazhatók.

— *Mi a viszony a kriminológia és a jog között?*

— Ez valamivel komplikáltabb. Ahhoz, hogy az ember megértse, tudnia kell, hogy tulajdonképpen a XIX. század kezdetétől, pontosabban az 1820-as évektől beszélhetünk kriminológiáról, és két főbb vonulata mentén fejlődtek ki a különböző iskolák. Az egyik vonulatot *Lombroso, Freud, Fromm, Jung* neve fémjelzi és biológiai, örökléstani, pszichológiai ismereteket közöl a bűnös emberről. A másik vonulat a bűnözésről mint társadalmi tömegjelenségről gyűjt ismereteket a társadalmi reprodukció folyamatában. *Quetelet, Durkheim, Merton, Liszt* nevét kell itt megemlítenem, illetve a századfordulóról a magyarok közül Vámbéryt és Hackert. Ez az irányzat ad választ azokra a kérdésekre is, hogy milyen jog- és államfilozófiai illetve társadalomtudományi ösztönzésre alakultak ki a különböző kriminológiai magyarázatok. Hogyan használta fel a min-

denkori államhatalom a tudományos eredményeket? Illetve, a szakma hogyan fordította le ezeket a saját nyelvére? Milyen jogpolitika származott belőlük?

A kriminológia, amint a fentiekből is látjuk, interdiszciplináris jelenség. Nem sima az egyes emberre vagy a társadalomra vonatkozó következménye. Az államhatalom vagy a jog mindig szelektálva veszi át eredményeit. A kriminológia hívta fel a figyelmet először arra, hogy nem lehet egyenlő módon elbírálni a felnőtt és a gyerek által elkövetett bűnt, mert mások a sajátosságai. Így született meg az 1908-as büntető novella, ami bevezette a fiatakorúak büntetőjogát.

Külön tudományos és fontos politológiai kérdés — különösen egy olyan területen, mint a büntetőpolitika —, hogy milyen az az értékválasztás, amelyik a jogalkotás folyamatában a tudományból áttemel bizonyos tételeket a hatalmi és szakmai gyakorlatba. Milyen az a kanalizációs folyamat, amelyik a tudományos kutatástól a jogalkotáson keresztül a jogalkalmazásig vezet?

Gyakran azt mondják, hogy ezért vagy azért a törvényért ez vagy az a tudós felel. Ez vulgáris megközelítés. A tudós a saját lelkiismerete és tudományos felelőssége szerint komplex módon közelíti meg a bűnözés kérdését. Az már teljesen a politikus felelőssége, hogy milyen értékeket választ ki, illetve az adott társadalom adott viszonyai között mit alkalmaz. Nem akarom ezzel áthárítani a politikusokra a felelősséget, pusztán azt kívánom jelezni, hogy rendkívül szoros kooperációra, folyamatos párbe-

szédre lenne szükség a politikusok és a tudósok között. Állandóan egyeztetniük kellene a nézeteiket. Egészen addig, amíg egyetértenek például olyan alapkérdésben, hogy mi is az a bűnözés. Ha én ezt ma megkérdezném egy képviselőtől a parlamentben, vagy megkérdezném az igazságügy-minisztert, a legfőbb ügyészt és néhány tudományos fórumot, most írásba adom, hogy mindenki másképp határozná meg, holott egyértelműnek és közzétételnek látszik.

— *Az idei Btk.-módosítást vagy az új bv.-jogszabályt nem előzte meg ilyen párbeszéd?*

— Én a büntetés-végrehajtási törvény esetében voltam tagja a jogszabály-előkészítő bizottságnak. A szakma megpróbálta a legjobb ismeretei szerint, figyelemmel az ország pénzügyi helyzetére, az emberi jogi normákra és sok minden másra megalakítani azt a törvénytervezetet, amit jónak, korszerűnek és kivitelezhetőnek látott. Szinte teljes egészében át is ment, ám ma azt kell megállapítanunk, hogy megint az történik, ami a történelemben már számtalanszor: *a politika ott hagyja abba, ahol el kellene kezdenie*. Alkotott egy viszonylag modern törvényt, de a végrehajtás feltételeiről már nem gondoskodik kellő felelősségtudattal. Úgy hiszi, hogy a törvény megalkotásával a dolgát elvégezte. Holott egy törvény nem tud megváltani semmit! 1908-ban, 1913-ban és 1928-ban létrehoztak egy sor olyan jogszabályt, ami a büntető értékeket, normákat alapvetően átalakította. 1908-ban létrehozták a végrehajtás feltételeit is, de 1913-ban már nem gondoskodtak róla. Így a törvény

ott volt a Btk.-ban, de a józan eszű magyar bíró nem alkalmazta, mert azt mondta, hová küldjem végrehajtásra például a közveszélyes munkakerülőt, amikor nincsenek dologházak. Röviden: a politika felelőssége a törvény megalkotásával nem ér véget, épp fordítva, akkor kezdődik. Jó törvény csak akkor születhet, ha a végrehajtást a kormányzat végiggondolja, a végrehajtás feltételeit kialakítja, vagy azt mondja, hogy a törvénytervezetben ez és ez irreális, ne szavazd meg, parlament!

— *Egy törvény értéke az alkalmazhatóságában rejlik, szokták mondani...*

— Az alkalmazhatóság feltétele pedig pénz, szaktudás és még sok minden más. A magyar büntetés-végrehajtásban a szaktudás — felelősséggel állíthatom — megvan. 1966 óta ismerem a gyakorlatát, tudom, milyen fejlődési ívet írt le. Azok a rivalizáló értékek, amelyek a börtöngyakorlatban nagyon fontosak (örzés, nevelés, munkáltatás) a törvény szintjén egyensúlyba is kerültek, a gyakorlatban sajnos nem. A munkáltatás alól az élet szervezte ki a lehetőségeket. Nevelni meg hogy lehet, ha az életre nevelés fő feltétele, a munkáltatás hiányzik? Ha nincs pénz, hogy iskoláztassunk, támogassuk a látókört? Így a biztonságos örzés nyomult előtérbe, mert a szabadságvesztést végre kell hajtani és nyugalmat kell teremteni. Ha a törvény szelleme érvényesülne, a munkáltatás, nevelés, iskoláztatás, szakképzés feltételeinek a megteremtésével az örzés is a helyére kerülne.

— *Vajon kellőképpen figyelembe vették-e az ország adottságait?*

Egyes vádak szerint inkább külföldi mintákhoz igazodtak. Mintha az Európa Tanács és az ENSZ ajánlásaira építették volna a törvényt...

— Ezek a vádak nem eléggé megalapozottak, mert nekünk igenis figyelembe kellett vennünk az európai normákat. Ha az európai normadiktátum alapján nem fogalmazom meg, hogy kívánatos legalább éjszakára egy elítéltet egy cellában egyedül elhelyezni, akkor az erre való törekvést sem indítom el. Ez nem azt jelenti, hogy holnaptól így kell lennie. Egyebekben a magyar realitások és az európai normák már ezelőtt tíz évvel se estek egymástól nagyon messze. Sőt a munkáltatásért még irigykedtek is a nyugatiak. Míg Hollandiában, Svédországban kezelték — orvosi ellátás, gyógypedagógiai nevelés stb. illetve meg őket —, addig a mi rabjaink bérért dolgozhattak. Ez most kezd megszűnni, de nem a jogszabály miatt.

Volt olyan része a törvénytervezetnek és benne van a törvényben is, ami irreális, abszolúte hiányoznak a feltételei: az alternatív büntetési formákról van szó. A *közérdekű munka* végrehajtási feltételei például teljesen hiányoznak Magyarországon. Miért tettük bele mégis? Mert félig-meddig ígéretet kaptunk, hogy igyekeznek a feltételeket megteremteni. Optimista rálátásunk keletkezett. De volt egyéb is, ami mellette szólt. Nyugaton, ahol működik, kiszámították, hogy a pártfogói felügyelet és a köz javára végzendő ingyen munka tizedannyiba kerül, mint a börtön. Ez a büntetésfajta 80%-ban sikeres! Lényegesen olcsóbb, mint új börtönférőhelyek létrehozása. Márpedig a magyar büntetés-végre-

hajtás további humanizáláshoz vagy új helyek kellene, vagy az, hogy ne csukjanak be annyi embert. Ehhez viszont a szabadságvesztés-büntetés igazi alternatívái szükségesek. A pénz-büntetés nem mindig az! Az elkapott bűnözők jelentős részénél hiába szabják ki, nem tudja megfizetni, mert szégyén, nincs miből. Látenszen pénzbüntetés, reálsan börtönbüntetés lesz belőle. Igazi alternatívát az ingyen munka jelenthet.

— *Mi hiányzik ahhoz, hogy alkalmazzák?*

— Megfelelő számú, jól felkészült pártfogó. Aki megfelelő környezettanulmányt tud nyújtani a bíróságoknak. Jelenleg nincsenek elegenden, és akik vannak, azok is dezorganizáltak. A fiatalok pártfogó felügyelői a Népjóléti Minisztérium felügyelete alatt dolgoznak, míg a felnőtteké a megyei bíróságok mellett. De már a minisztériumban sincs senki, aki szakmai problémáikról átfogó ismeretekkel rendelkezne és irányítaná őket. Jogi helyzetük még mindig rendezetlen. Az én szememben a bíróság előtt egyenértékű szakemberek a bűnügyi nyomozókkal. Az utóbbiak a bűncselekményre vonatkozó bizonyítékokat produkálják, míg ők a személyiségre vonatkozó olyan bizonyítékokat, amelyek lehetővé teszik a tetтарыыos felelősség rendszerén belül az individualizált büntetés kiszabását. Ha ezt így fognák fel mindenütt, akkor ők eljárásjogilag az eljárás szakértői lennének, akiket az esetek jelentős részében meg kell hallgatni vagy meg kell bízni, hogy minek nézzenek utána. És akiknek produkálniuk kell azokat az írott bizonyítékokat, amelyek a bíró mun-

káját megkönnyítik a büntetés kiszabásában. A közérdekű munka alkalmazásához fel kellene világosítani a bíróságokat is — a törvényből ugyanis nem következik automatikusan —, hogy pártfogó felügyelői környezettanulmány és előszervezés nélkül ez a büntetés nem működik. Továbbá arról is, hogy egy piaci társadalomban, mint amilyen a miénk is, a köz javára végzett ingyen munkának olyannak kell lennie, amelyik a munkaerőpiacon nem jelenik meg eladható munkaként. Tehát olyan jótékony munkák jöhetnek elsősorban számításba, amelyekre nincs pénz, de jó lenne, ha elvégeznék őket. A kormányzat sajnos arra hivatkozik, hogy a magyar közvélemény nem fogadja el ezt a büntetésnemet, mert egyre szigorúbb és szigorúbb büntetéseket kíván, nem nyugodt addig, amíg az elfogott bűnöző nem kerül börtönbe. Holott igenis meggyőzhető lenne: nem kell mindenkit börtönbe csukni, mert drága és magunknak ártunk vele! Ha látná, hogy az elítélt hasznos munkát végez a börtönön kívül, talán még nyugodtabb is lenne.

— *Egyes politikusok, talán a jövő évi választásokra való tekintettel is, kezdik meglovagolni a közhangulatot: rendőrségi szigort követelnek, sőt a halálbüntetés visszaállítását...*

— ...ami viszont egyre messzebb visz minket Európától. Pedig most tényleg nagy történelmi esélyünk van arra, hogy hozzá tartozunk! Bízom benne, hogy az értékek előbb-utóbb talpukra állítódnak. Hivatásomból fakadóan azt szoktam mondani: mutasd meg a börtönrendszeredet, és megmondom mekkora demokráciában élsz! Ha látom, hogy milyenek a fogva

tartási feltételek, az elítéltek, milyen a tekintetük, hogyan élnek és mit mondanak az életről, tudom, hogy milyen a reális demokrácia, bárhol járjak is. Belgiumban, Hollandiában vagy Angliában akár!

— *Innen nézve a magyar demokrácia hogyan fest?*

— Nem olyan rosszul! És ezt nem én mondom, hanem például az angol szakemberek.

— *És milyen a bűnözésünk a kriminológus szemével nézve?*

— Tíz év alatt a háromszorosára nőtt. Ha ekkora ugrással nem is, de hasonló adatokkal rendelkeznek a nyugati demokráciák is. Ott is nő a bűnözés. Ám nálunk az teszi politikai kérdéssé, hogy a mai magyar bűnözés lényegesen fájdalmasabb, mint a tíz vagy öt évvel ezelőtti. A bűncselekmények többsége a piaci társadalom értékrendjének megfelelően vagyonehlenivé vált. Míg tíz évvel ezelőtt az összes bűncselekményeken belül 60% körüli volt ennek aránya, ma 80%! Tíz évvel ezelőtt zömmel a társadalmi tulajdon ellen irányult, ma a személyi vagyon ellen. A társadalmi tulajdon senkinek se fájtt igazán, ha viszont a lakásokba törnek be és a keservesen összegyűjtött értékeket viszik el, az nagyon tud fájni. Az erőszakos bűncselekmények számaránya ugyan csökkent, értsd alatta: kisebb mértékben nőtt, mint a bűnözés általában (a 70-es években 12%-os volt az összes bűncselekményeken belül, míg ma 5-6%-os), ma mégis fájdalmasabb, mint tíz évvel ezelőtt. Tíz éve zömmel tradicionális erőszakkal álltunk szemben, ami konfliktusos bűnözés volt. Áldozat és elkövető általában ugyanabból

a környezetből került ki. Szinte véletlen volt, hogy áldozatként a mentő, vagy tettesként a rendőr visz el valakit. A középpolgárnak ez nem fájt annyira. A mai erőszak inkább városi jellegű, támadó, szükségletkielégítő, gátlástalan és vagyoni haszonszerzésre irányuló. Ez már félelmet kelt, mindenkit érint érzelmileg, az állampolgár közérzetét jobban befolyásolja. Tíz évvel ezelőtt, a pontos adatok hiányában a közvélemény elhitte, hogy csökken a bűnözés, most a tömegkommunikációban azt hallja, hogy növekedni fog, tessék rá fölkeszűlni. És ez tényeket takar! A tudományos-technikai fejlődéssel kitermelődött egy olyan embertömeg, amelyik a társadalom számára csak fogyasztóként fontos, termelőként nincs rá szükség. Az ipar és a mezőgazdasági termelés olyan hatékonyra vált, hogy a lakosság 8-10%-ának nem szabad munkahelyhez jutnia, perifériára sodródik. Az emberi munkaerő csak felpumpálja az árakat. Amíg ez a probléma nem oldódik meg, addig bővítetten termelődik újra az az embertömeg, amelynek tagjai úgy érzik, a bűncselekménnyel nincs vesztenivalójuk. Persze ez nagyon leegyszerűsített képlet, de...

— *...igaz és hátborzongató. Ne is fejtegetessük tovább! Inkább arra adjon választ: ki fedezi ennek a minden bizonnyal nem olcsó kongresszusnak a költségeit?*

— Legnagyobb részben a résztvevők. Ez nem ingyen kongresszus, részvételi díjat kell fizetni. Házigazdája a Magyar Kriminológiai Társaság, szervezője a Nemzetközi Kriminológiai Társaság, vendéglátója sok szempontból a magyar kormány. Az érde-

kelt tárcák, így az igazságügyi, a belügyi és a Népjóléti Minisztérium, illetve a Legfőbb Ügyészség, az Alkotmánybíróság, a Legfelsőbb Bíróság erejükhez mérten támogatnak. A belügyminiszter úr adja a fogadó koktélpártit a Várban, illetve azt a kulturális programot, amivel a vendéglátó ország a nemzetközi standardnak megfelelően meg szokta tisztelni a

kongresszus résztvevőit. A tárcák támogatása abban is kifejezésre jut, hogy segítik a magyar szakembereket a kongresszuson való részvételben. Tehát nemcsak terepet kapunk tőlük, ahol a vitákat lefolytathatjuk, hanem azt is lehetővé tették, hogy kétszáznál több magyar szakember ott üljön a kongresszuson, szakmai élményanyagot kapjon.

Orbán Károly